

IMPLICACIÓ CIUTADANA I DISSENY COL-LABORATIU EN PROJECTES D'ORDENACIÓ DELS ESPAIS OBERTS.

Dra. Marta Serra

Escola d'Arquitectura del Vallès (2020) Cíclica Arquitectura sccl. (2013-2020)
Universitat Politècnica de Catalunya - Barcelona Tech

L'ordenació i gestió dels espais oberts. Paisatge i urbanisme (I)

12/11/2020- EL PAISATGE DES DE L'ESCALA LOCAL.
Observatori del Paisatge de Catalunya i Diputació de Girona

3 VALORS

Aproximació i mirada crítica
Recerca

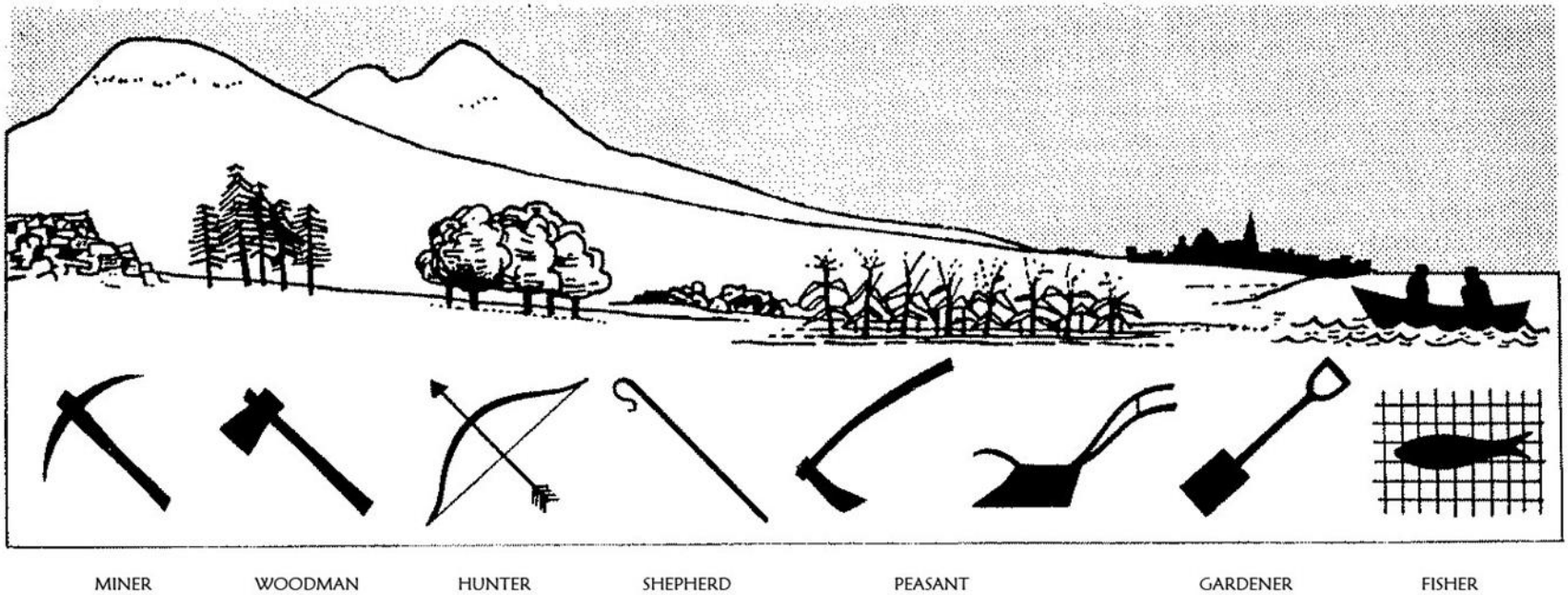
PROJECTES I PROCESSOS

Diagnosi del metabolisme social
Recuperació del Sistema de reg a les Hortes Termals
Definim els entorns de Can Soler

Objectius / Metodologia / Resultats / Impacte / Vies de continuïtat

AVALUACIÓ = REPTES FINALS

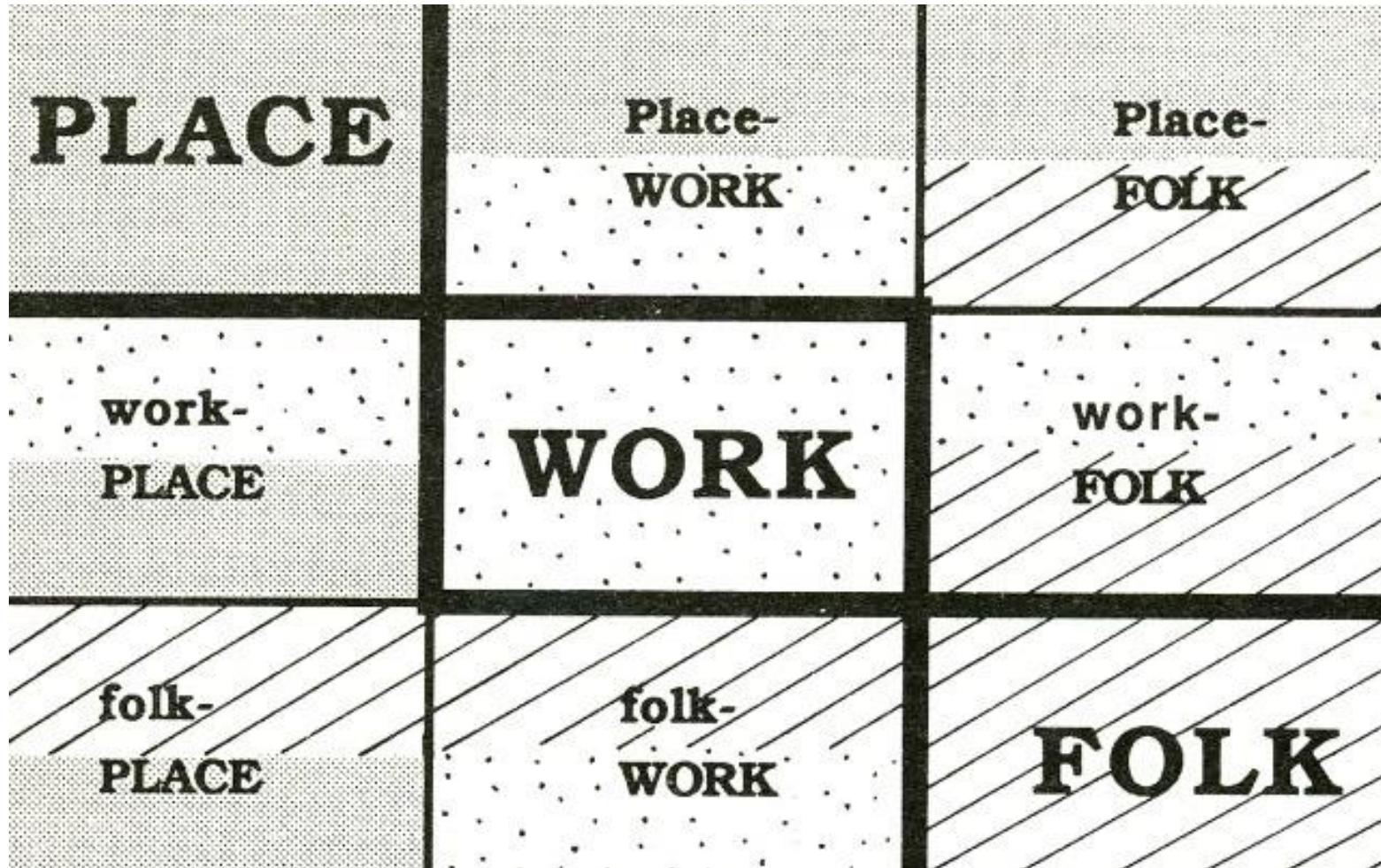
EL VALOR DE LA MIRADA SISTÈMICA

The Valley Section. Cities in Evolution (1915) Patrick Geddes

Fins a quin punt els projectes en espai públic i paisatge poden canalitzar un treball social, ambiental i cultural transformador?
Què s'espera dels projectes d'intervenció més enllà de problemes específics?

EL VALOR DE LA INTERDEPENDÈNCIA ENTRE VARIABLES CLAU

Anàlisi metodològic de Patrick Geddes interpretant la Ciència Cívica de Le Play "Lieu-travail-famille".
A Civics: as applied sociology. The Ideal City (ed.) 1979 [1905]. Leichester Univserity Press

- Com són les relacions entre els espais oberts, els usos i activitats i les persones que els habiten?
- Com analitzar aquestes relacions i com transformar-les?
- Com activar estratègies de co-responsabilització entre les tres variables?

PROJECTE I.

UNIVERSITAT POLITÈCNICA
DE CATALUNYA
BARCELONATECH

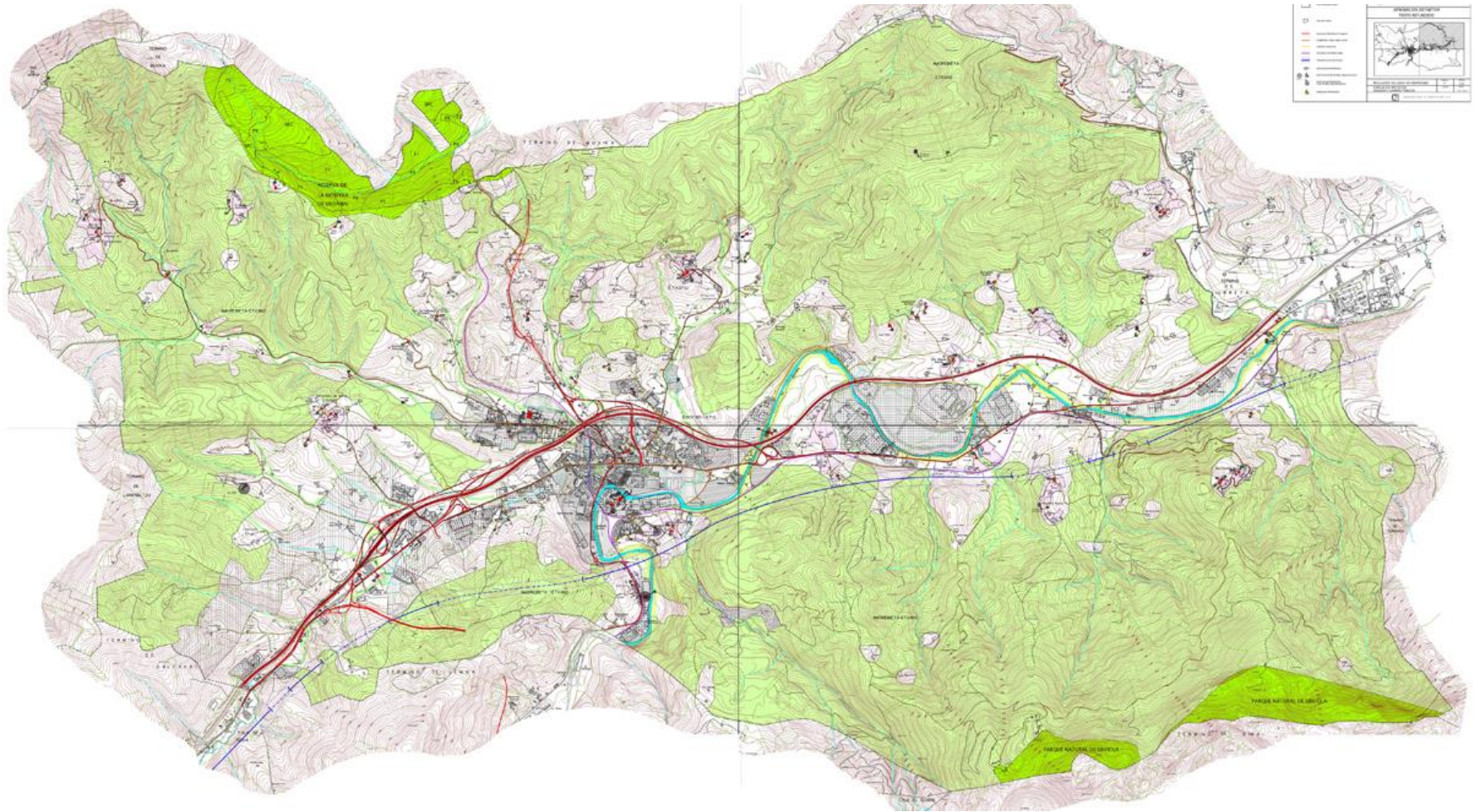

Diagnosi del metabolisme social d'Amorebieta-Etxano

Territori i sostenibilitat, Ajuntament d'Amorebieta Etxano i Etxanoko Andra Mari Berri

Autoria: A.Cuchí, U.Uriarte, A.Pagès, E.Albareda, M.Serra, E.Quintana

I. Objectius

Entitat local: Capacitat d'arrelament al territori i recuperació de l'economia circular
Bases per al concurs del nou POUM: Escenaris de creixement sostenible en període post-crisi

I. Metodologia

_05/10
Lurralde iraunkor batentzako hizketa jardunaldia
Jornada de diálogo para un territorio sostenible

Jardunaldiaren egitaraua:
Programa de la jornada:

- 10:00h **Gonbidatutako Elkarte eta pertsonen harrera.**
Recepción de las Asociaciones y personas invitadas
- 10:15h **Erakundearen aurkezpena, Amorebieta-Etxanoko Udala.**
Presentación institucional, Ayuntamiento de Amorebieta-Etxano
- 10:20h **Proiektuaren aurkezpena, Etxanoko Andra Mari Berri Auzo Elkarte, Pascual Uriarte (Elkartaren lehendakaria).**
Presentación del proyecto, Asociación de Vecinos de Etxano, Pascual Uriarte (presidente de la Asociación).
- 10:30h **Konkretuaren hitzurrea, Urtsa Uriarte Otxaia (arkitektoa UPC).**
Introducción del estudio, Urtsa Uriarte Otxaia (arquitecta UPC).
- 10:40h **"Lurraldea eta Iraunkortasuna. Santiago Konpostelako adibidea" hitzaldia. Albert Cuchi (Dr. arkitektoa UPC).**
Charla "Territorio y Sostenibilidad. El ejemplo de Santiago de Compostela", Albert Cuchi (Dr. arquitecto UPC).
- 11:40h **Aleedendia - gosaria**
Desayuno - desayuno
- 11:50h **Proiektuaren deskribapena, Urtsa Uriarte Otxaia (arkitektoa UPC).**
Descripción del proyecto, Urtsa Uriarte Otxaia (arquitecta UPC).
- 12:00h **"Lurraldea eta Iraunkortasuna Basoaren kudeaketa Euskal Herrian" hitzaldia. Elena Quintana (Historialari/basagile)**
Charla "Territorio y Sostenibilidad. La gestión del bosque en Euzkadi", Elena Quintana (historiadora y forestal).
- 12:30h **Estaldia**
Debata
- 12:50h **Taldekako elkarrizketak**
Conversaciones en grupo
- 14:00h **Tokiko eta saasiko jaxkizko bazkaria (Propi jatebetean 16€ko menua)**
Almuerzo con productos locales y de temporada (menú de 16€ en el restaurante Propi)
- 16:30h **Ibaizabal ibalidaren makteta ibiltokia.**
Paseo de reconocimiento por los alrededores del Ibaizabal.

Date: 2013ko urriaren 5ean, larunata.
Fecha: Sábado, 5 de octubre 2013.

Tokia:
 Lugar:
 Zelaia Zentroa, Amorebieta-Etxano

Antolatza:
 Organizao:
 Urtsa Uriarte, Eneka Quintana, Albert Cuchi, Anna Pajala, Elena Albarada y Marta Serra (UPC).

Legandua eta buztalua:
 Colores y nombres:
 Amorebieta-Etxanoko Udala, Etxanoko Andra Mari Berri Auzo Elkarte.

La gestión del bosc.
 Caminata de reconocimiento.

_26/10
II. Lurralde iraunkor batentzat elkarrizketa jardunaldia
II Jornada de diálogo para un territorio sostenible

Jardunaldiaren egitaraua:
Programa de la jornada:

- 10:00h **Gonbidatutako Elkarte eta pertsonen harrera.**
Recepción de las Asociaciones y personas invitadas
- 10:10h **Jardunaldiaren hitzurrea, Urtsa Uriarte Otxaia (arkitektoa UPC).**
Introducción de la jornada, Urtsa Uriarte Otxaia (arquitecta UPC).
- 10:20h **"Basaria lurraldean" hitzaldia. Urtsa Uriarte (arkitektoa UPC).**
Charla "El caserío en el territorio", Urtsa Uriarte (arquitecta UPC).
- 10:40h **"Elkarrizketa baserian" hitzaldia. EHNE sindikatuko kidea. Charra "La alimentación en el caserío".**
Miembro del sindicato EHNE
- 11:10h **Estaldia**
Debata
- 11:40h **Taldekako elkarrizketak**
Conversaciones en grupo
- 13:00h **Jardunaldiaren amaiera**
Final de la jornada

Date: 2013ko urriaren 26an, larunata.
Fecha: Sábado, 26 de octubre 2013.

Tokia:
 Lugar:
 Zelaia Zentroa, Amorebieta-Etxano

Antolatza:
 Organizao:
 Urtsa Uriarte, Eneka Quintana, Albert Cuchi, Anna Pajala, Elena Albarada y Marta Serra (UPC).

Legandua eta buztalua:
 Colores y nombres:
 Amorebieta-Etxanoko Udala, Etxanoko Andra Mari Berri Auzo Elkarte.

Sobirania alimentària. El caserío.
 Sindicat EHNE

_16/11
III. Lurralde iraunkor batentzat elkarrizketa jardunaldia
III Jornada de diálogo para un territorio sostenible

Jardunaldiaren egitaraua:
Programa de la jornada:

- 10:00h **Gonbidatutako Elkarte eta pertsonen harrera.**
Recepción de las Asociaciones y personas invitadas
- 10:05h **Jardunaldiaren hitzurrea, Marta Serra Permanyer (arkitektoa UPC).**
Introducción de la jornada, Marta Serra Permanyer (arquitecta UPC).
- 10:10h **"Energia eta Iraunkortasuna" hitzaldia. Anna Pajala Rámon (Dr. arkitektoa UPC).**
Charla "Energía y Sostenibilidad", Anna Pajala Rámon (Dr. arquitecta UPC).
- 10:40h **"Ura eta Lurraldea" hitzaldia. Albert Cuchi Burgos (Dr. arkitektoa UPC).**
Charla "Agua y Territorio", Albert Cuchi Burgos (Dr. arquitecto UPC).
- 11:10h **Estaldia**
Debata
- 11:30h **Taldekako elkarrizketak**
Conversaciones en grupo
- 13:00h **Jardunaldiaren amaiera**
Final de la jornada

Date: 2013ko azararen 16an, larunata.
Fecha: Sábado, 16 de noviembre 2013.

Tokia:
 Lugar:
 Zelaia Zentroa, Amorebieta-Etxano

Antolatza:
 Organizao:
 Urtsa Uriarte, Eneka Quintana, Albert Cuchi, Anna Pajala, Elena Albarada y Marta Serra (UPC).

Legandua eta buztalua:
 Colores y nombres:
 Amorebieta-Etxanoko Udala, Etxanoko Andra Mari Berri Auzo Elkarte.

Sobirania energètica.
 Gestió de l'aigua

_16/01
Lurralde Iraunkor batentzako azterketaren Aurkezpena
Presentación del análisis para un territorio sostenible

Con los pies en el suelo
 Territorio y Sostenibilidad: Diagnosis del metabolismo social de Amorebieta-Etxano

Jardunaldiaren egitaraua:
Programa de la jornada:

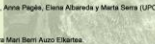
- 10:00h **Gonbidatutako Elkarte eta pertsonen harrera.**
Recepción de las Asociaciones y personas invitadas
- 10:10h **Erakundearen, Amorebieta-Etxanoko Udaleren, aurkezpena**
Presentación institucional por parte del Ayuntamiento de Amorebieta-Etxano
- 10:20h **Diagnostikoaren aurkezpena, egileen eskutik.**
Presentación de la diagnosis por parte de los autores
- 10:50h **Etxanoko Andra Mari Berri Auzo Elkartearen esku-hartzea.**
Intervención en nombre de la Asociación de Vecinos Andra Mari Berri de Etxano
- 20:00h **Jardunaldiaren bukatzea**
Clausura de la jornada

Date: 2014ko urtarrilen 16an, osteguna.
Fecha: Jueves, 16 de enero 2014.

Tokia:
 Lugar:
 Zelaia Zentroa, Amorebieta-Etxano

Antolatza:
 Organizao:
 Urtsa Uriarte, Eneka Quintana, Albert Cuchi, Anna Pajala, Elena Albarada y Marta Serra (UPC).

Legandua eta buztalua:
 Colores y nombres:
 Amorebieta-Etxanoko Udala, Etxanoko Andra Mari Berri Auzo Elkarte.

Avaluació final
 Associació Andra Mari Berri Etxanoko

TERRITORIO Y SOSTENIBILIDAD Diagnosis del metabolismo social de Amorebieta-Etxano **Con los pies en el suelo**

LURRALDEA eta IRAUNKORTASUNA Amorebieta-Etxanoko giza metabolismoaren diagnostikoa **Oinak lurrean**

Con los pies en el aire **6** **Oinak airean**

Albert Cuchí Burgos

El agua: un paraguas invertido **16** **Ura: alderantzikatutako aterkia**

Elena Albareda-Fernández

El caserío: un lugar del que vivir **38** **Baserría: hortaz bizi ahal izateko tokia**

Urtza Uriarte-Otazua

El bosque: el arraigo de la acción humana **54** **Basoa: giza ekintzaren errotzea**

Eneka Quintana Vélez

La energía: una geografía olvidada **66** **Energia: ahaztutako geografía**

Anna Pagès-Ramon

La gente: la urdimbre donde se trama la comunidad **82** **Jendea: komunitatea bilbatzen den irazkia**

Marta Serra-Permanyer

Con los pies en el suelo **102** **Oinak lurrean**

Albert Cuchí Burgos, Urtza Uriarte-Otazua, Anna Pagès-Ramon,
Elena Albareda-Fernández, Marta Serra-Permanyer, Eneka Quintana Vélez

I. Impacte

Publicació com a informe per a les bases del concurs del POUM.
Publicació a les escoles. Activació mercat km0 i pacte dels alcaldes.

I. Vies de continuïtat

inicio noticias iraunkor proyectos productores locales productos multimedia contacto

Productores de Amorebieta-Etxano

KEPA AGIRREGOIKOA

JON BARRENETXEA

JON BASTANTE

UNAI BILBAO

PILI LANDARAK

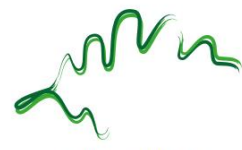
SAIOA MANTZIDOR

TXANPI ZAMALLOA

GOTZON GAZTELURRUTIA

JOSE LUIS GARIZURIETA

Talleres infantiles: Gabonetako argi iraunkorra

El día 22 de diciembre, sábado, de 10:00 a 13:00 en Euskal Herria Enparantza 2 Bajo (Amorebieta-Etxano) se han organizado unos talleres para niñ@s sobre energías renovables.

amorebieta-etxano
iraunkor

10:00-13:00

Mugikorrentzako eguzki-kargagailuak. Joseba EkoOiz Elkartetik
Cargadores solares para móviles. Joseba de la asociación de EkoOiz

Etxe iraunkor baten muntaia. Antton Joseba EkoOiz Elkartetik
Montaje de una casa sostenible. Antton de la asociación de EkoOiz

Óscar Jiménez Asmakizunak. Artecolor Elkarteak
Inventos de Óscar Jiménez. Asociación de Artecolor

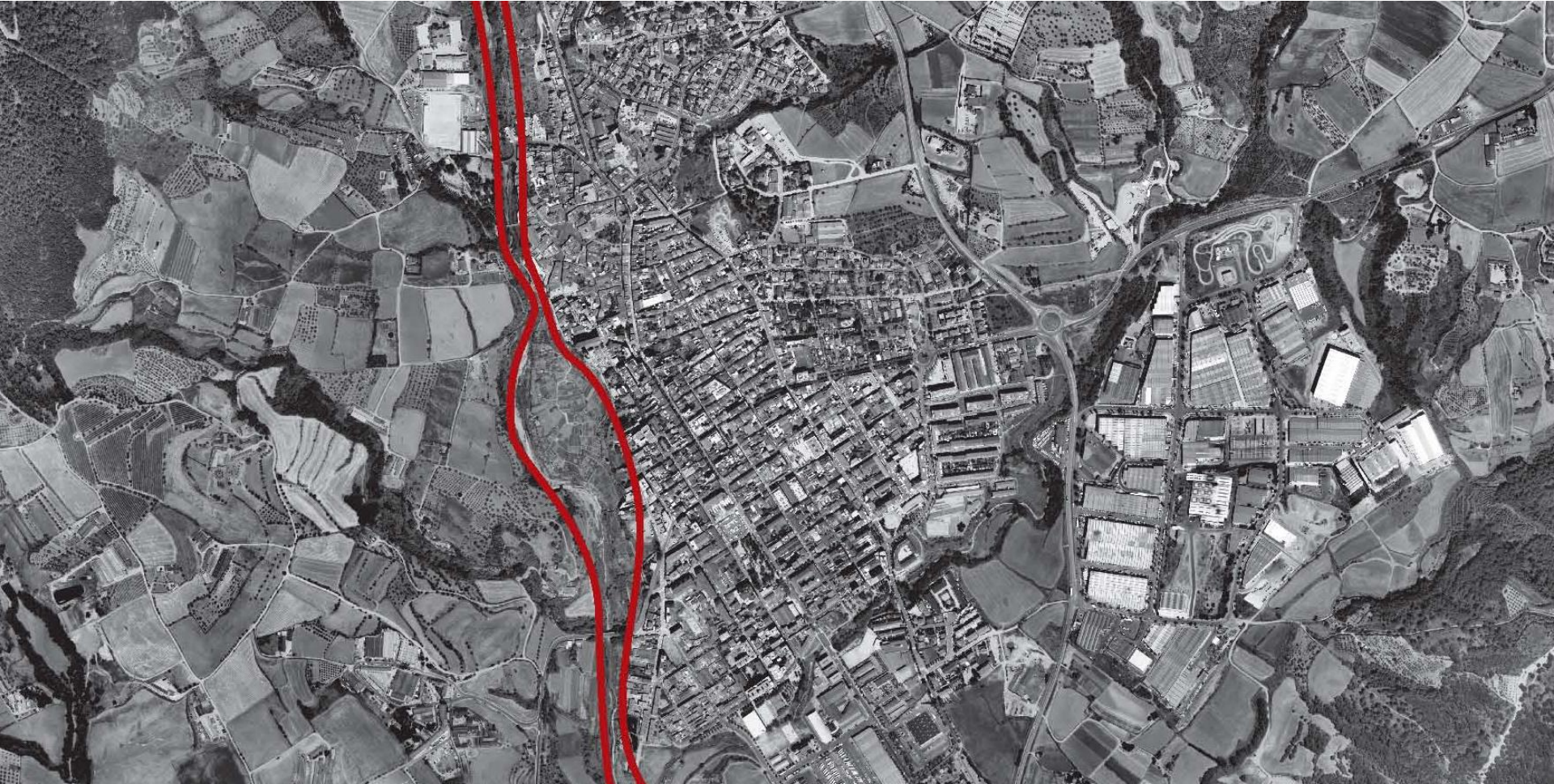
GoiEner kooperatibakoek bazkidetza egiteko aukera eskainiko dute
La cooperativa GoiEner ofrecerá la posibilidad de hacerse soci@

Conscienciació, divulgació i impuls d'estratègies per la millora de la gestió sostenible.

Àrees de treball: sensibilització, energia, bancs de terres i grups de consumidors

PROJECTE II.

Recuperació del sistema de reg a les Hortes de Baix

Projecte bàsic i executiu en S.N.U. Ajuntament de Caldes de Montbui

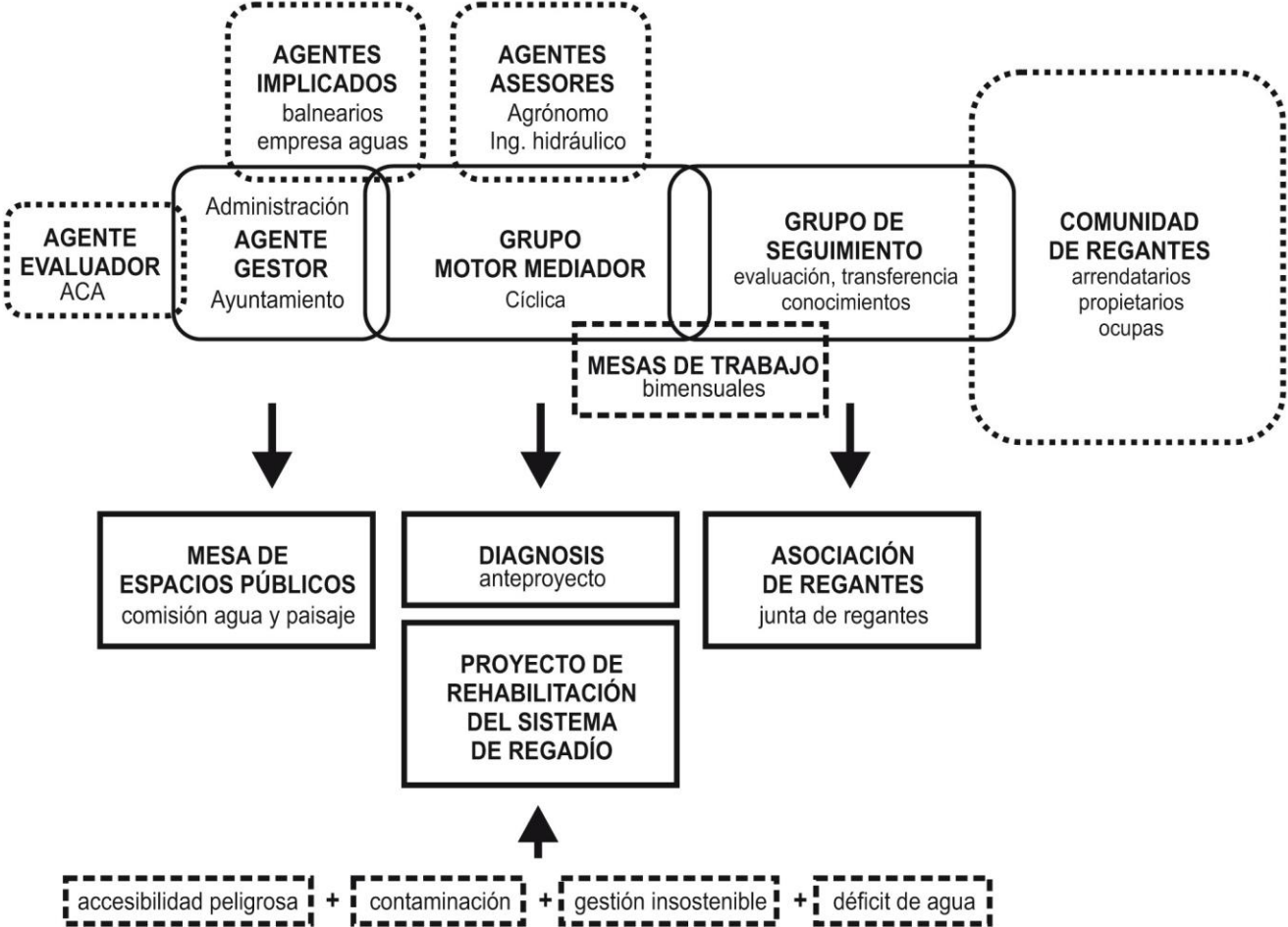
Autoria: M.Serra i E.Albareda (Cíclica Arquitectura scl.) i J.Calbetó (Cavaa)

II. Objectiu

Canalització xarxa aigües negres de l'assèquia de reg principal. Accessibilitat a les hortes de Baix. Recuperació excedent aigües termals. Demanda hortolans d'aigües netes per a cultiu ecològic. Reactivació de la comunitat d'hortolans.

II. Metodologia

Definició metodològica amb grup motor

Diagnosi participada
Mapeig de l'espai i els seus actors principals

Canalització de les aigües negres i millora de l'accessibilitat.
Integració d'elements propis del patrimoni material.

Redistribució de l'aigua termal centralitzada com a by-pass. Refredament i emmagatzematge.
Rehabilitació del rec existent. Bassa de fitodepuració. Redistribució de l'aigua termal de forma equitativa.

II. Impacte

IMPACTO PRODUCTIVO // PRODUCTIVE BENEFITS

Autoconstrucción
Self-building

Apropiación de nuevos elementos
New elements appropriation

Barreras arquitectónicas
Accessibility barriers

Producción de alimentación para el autoabastecimiento
Food self-sufficiency production

Sistema tradicional de gestión del agua
Traditional water management

IMPACTO CIUDADANO // CIVIC BENEFITS

Paso público
Public path

Espacio de ocio
Playground

Copresencia en el espacio
Co-habitation

Accesibilidad
Accessibility

Intercambio
Exchange

IMPACTO POLITICO // POLITICAL BENEFITS

Sesiones de trabajo comunitarias por parte de los arquitectos
Kick-off meetings and architects communicating

Mapeos y codiseño
Mapping and co-designing

Debates y ensayos en el lugar
On-site exercises debating

Negociación entre promotores y usuarios
Promoter and users negotiating

Constitución de la asociación de hortelanos
Constitution of gardeners association

II. Vies de continuïtat

EL JARDÍ DE L'HORTA TERMAL.

THE THERMAL GARDEN

CÍCLICA + CAVAA

PARCEL·LES

Hortolans <i>Jose Romero - Tostoneone</i> 4	Comunitat Reconstruint comunitat i allò comú. <i>Kathrin Golda-Pongratz</i> 109
Introducció L'espai públic en una Unió Europea de ciutats. <i>Jordi Solé i Ferrando</i> 16	Agents Les Hortes de Baix: De l'Edat Mitjana a la segle XXI. <i>Ricard Jiménez</i> 120
Oasis Les hortes són oasis. <i>Albert Cuchi</i> 23	Sistema de reg Hortes de Baix. <i>Jaume Mauri i Sala</i> 131
Espai Públic Fusionant espai públic i productivitat. <i>Enric Batlle</i> 38	Epíleg Aprentatges i més reflexions. <i>Marta Serra, Elena Albareda i Jordi Calbetó</i> 147
Metabolisme <i>Som el que mengem?</i> L'Horta de Caldes de Montbui dins el paisatge agrícola vallesà. <i>Enric Tello, Jordi Planas i Marc Badia-Miró</i> 49	Dades i Autors 156-157
Hortes Termals El projecte a les hortes termals: un recorregut a través de la gestió comunitària de l'aigua. <i>Marta Serra, Elena Albareda i Jordi Calbetó</i> 71	Col·laboradors 158
	Bibliografia 162
	Crèdits 164

Diputació
Barcelona

PROJECTE III.

Definim nous usos pels entorns de Can Soler

Diagnosi participada de l'espai no urbanitzable, espais lliures i gestió comunitària de la masia, Ajuntament de Barcelona.

Autoria: M.Serra i Anaïs Bas (Cíclica Arquitectura sccl.), col·labora: J.Calsamiglia

III. Objectius

Definició d'usos, programes, accessibilitat i vincle amb el Parc Natural de Collserola. Gestió comunitària de la masia.

Passejades i derives exploratòries amb agents socials clau, tècnics projectistes i serveis tècnics municipals vinculats.
Posada a prova del “saber / poder / voler”

Taules de treball asimètriques. Escolta activa entre participants diversxs, qüestionament, discussió i avaluació. Dubtes, millores, consensos, contra-visions. La comprensió dels invariables (normativa i pressupost).

III. Vies de continuïtat

REPTES

avaluació de dificultats en els projectes participats en espais oberts

VIABILITAT DELS PROJECTES

- Encaix dels bioritmes comunitaris amb el temps tècnic del projecte.
- La dificultat en trobar recursos per fer l'avaluació després dels resultats.
- Necessitat de definir/consensuar protocols de gestió per la socialització dels resultats.
- La pèrdua de control de les vies de continuïtat.

TRANSFORMACIÓ PEDAGÒGICA

- Percepcions oposades i conflictes entre consciència de col·lectiu i interessos individuals.
- Com anticipar conflictes i treballar des de l'arrel dels problemes (predisposició de les parts).
- Participació institucional transversal per una transformació interseccional (origen, gènere, edat)

ESFERA RELACIONAL

- Desgast dels actors tècnics. Necessitat de reemplaçament per mantenir el vincle a llarg plaç.
- Sol·licitud de mediació i d'acompanyament en conflictes d'interessos entre actors.
- Suport en formació per acompanyar canvis.

marta.serra-permanyet@upc.edu

www.etsav.upc.edu

www.ciclica.eu

Gràcies!

